

A ruha teszi az embert? A fellépőruha és annak hatásai

Sandra Sinsch

A zenekari zenész nemcsak művészi énje, hanem öltözködése tekintetében is az egyéni önkifejezés és a közösségi lét közötti térben mozog. Éppen ezért nem meglepő, hogy a fellépő-ruháról alkotott vélemények is eltérőek. Utánajártam tehát, hogyan hat a fekete estélyi ruha és a frakk a zenészekre.

Az iskolai zenekarral fekete farmerban léptünk fel. Később az ifjúsági zenekarban megtanultam, hogy a színe mellett az is fontos, hogy milyen anyagból készült a nadrág. Azt azonban nem mondanám, hogy innentől fogva tudtam is, hogyan kell helyesen öltözködni. A későbbi felnőtt zenekarom vezetője egy alkalommal meg is fedtet az öltözetem miatt. Én személy szerint semmi kifogásolnivalót nem találtam a fekete selyemből készült, kényelmes és ugyanakkor elegáns felsőmben. A nemtetszést mégis az a galléron található ezüstszínű cipzár váltotta ki, amely a kollégám szerint túl sportos és nem az alkalomhoz illő volt. Ezt követően vettem meg életem első fekete estélyi ruháját, és ezután hosszú évekig feketében léptem fel. Az úgynevezett „fellépő-ruhám” nem tett engem sem jobbá, sem rosszabbá. Alapvetően mindegy volt számomra, hogy milyen, csak az alkalomhoz illő legyen, akár egy egyenruha. Úgy éreztem, egyedül az egységesítés a fontos, azaz hogy ne tűnjek ki „a tömegeből”. Ezen az érzésem az sem változtatott, hogy a matinékoncertekre a „hölgyek számára nyári-as-tarka” ruha volt ajánlott. Én ebben is csak az uniformizálás egyik módját láttam, ami szintén nem segítette kreatív önkifejezésem. Ugyanígy tekintettem arra a jelenségre, hogy a szabadúszó zenészeknél szokássá vált a fekete ruhához piros kendőt a nyak köré tekerni, vagy zöld kiegészítőt viselni. Manapság azonban már lehetőségem van olyan fellépő-ruhát választani, amely közvetlen összefüggésben áll azzal, amit művészként ki szeretnék fejteni, ily módon úgymond a koncepcióm részét képezi. Tisztában vagyok azzal, és értékelem is, hogy ezt a szabadságot csak kamarazenészként engedhetem meg magamnak. Az évek során a különböző zenekarokban sok kolléganővel találkoztam, akik szeretik úgy variálni a kötelező fekete ruhát, hogy mindig divatosan lépjenek a színpadra, és mindig van ötletük arra, hogyan „mutassák meg önmagukat” egy lánc vagy más apró kiegészítő segítségével. Vannak, akik rendszeresen sok pénzt költenek fellépő-ruhákra, mások pedig mindig ugyanabban a

fekete „krumpliszákban” lépnek színpadra. Elképzelni sem tudjuk, mennyi időt töltenek a nők azzal, hogy eldöntsék, mit vegyenek fel. Ha erre gondolok, irigyeltem férfi kollégáimat, akiknek csak a frakk vagy az öltöny, illetve a sima vagy a csokornyakkendő között kell dönteniük. De képes-e a frakk megoldani az öltözködési problémákat, vagy épenséggel újakat vált ki? És legfőképp: időszzerű viseletnek számít még? Kikértem erről ismerőseim véleményét is.

„Nem sokkal az érettségi előtt voltam, amikor első alkalommal lehetőségem nyílt egy rádióadó szimfonikus zenekarában játszani, és rendkívül büszke voltam arra, hogy frakkba öltözhetek” – emlékszik vissza Roland Vanecek, a wiesbadeni Hesseni állami zenekar tubása. Öröme azonban nem tartott sokáig, a tapasztaltabb kollégák ugyanis jót derültek fekete spanyolövén és csokornyakkendőjén. Vanecek ettől fogva nem tudott megbarátkozni a frakkal. „A frakk nem tesz jobb zenésszé, és fűvösként még kényelmetlennek is tartom. Közel 10 éve nem viselek spanyol övet, mert így könnyebben tudok lélegezni, és a tuba mögött úgysem látszik, hogy rajtam van-e. Ráadásul úgy érzem, a frakk a személyiséget is elnyomja.” Vanecek véleménye szerint a frakk a – napjainkban már legkevésbé sem időszzerű – uniformizálást szolgálja. „A frakkhoz való ragaszkodás csak a felsőbbrendűség érzetének kimutatását szolgálja, azt jelzi, mi jobbak vagyunk. Ez pedig a többi zenei műfajjal szembeni arroganciát jelent.”

Érdekes az a felvetés is, amely szerint egy ruhadarab képes távolságot teremteni – a koncertek hallgatóságával szemben is. Közben napjainkban a zenekarok pont azért tesznek komoly erőfeszítéseket, hogy közel kerüljenek a közönséghez. És miután már nem jelent a jó ízlés elleni vétséget, ha valaki farmerben megy koncertre, a frakk viselésével még szélesebbé válhat a szakadék a zenekar és a közönség között. Vanecek mégis úgy érzi, kollégáinak 80 százaléka egyetért azzal, hogy a frakk legyen a fellépő-ruha, hiszen „egy alkalommal figyelmeztetést kaptak

azok, akik nem viseltek lakkcipőt a frakkhoz; azóta mindenki tartja magát ehhez a szabályhoz”. Emellett ellentétet lát a nők és a férfiak öltözködésében. Ha a férfiak számára frakk az előírás, a nőknek általában „alkalomhoz illő” ruhát kell viselniük. „Ilyenkor aztán a sima nadrág-blúz kombinációtól az estélyi ruháig mindenféle öltözet láthatunk” – mondja Vanecek, aki magánfellépései alkalmával szívesen dobja sutba a frakkot és a csokornyakkendőt.

Van azonban, aki másként vélekedik a frakkról: „Tényleg úgy érzem, hogy a frakk révén jobban tudok azonosulni a szakmámmal. A frakk majdhogynem rituális magamra öltése azt jelzi számomra, hogy eljött az idő” – meséli egy másik ismerősöm, aki számára a frakk nélkül egyszerűen elképzelhetetlen ez a hivatás. Emlékszik rá, milyen heves vita alakult ki a zenekarán belül, amikor egy alkalommal felvetődött annak lehetősége, hogy a férfiak frakk helyett öltönyben játszanak. A kollégák ugyanis tisztában vannak azzal, hogy a hallgatóság számára a látvány is fontos.

A frakknak azonban megvan a maga hátulütője is: „Nagyon meleg tud lenni benne a színpadon, és a koncert helyszínére történő szállítása is elég nehézkes.” Katarina Hirsch, a kaiserslauterni Pflanztheater oboistája szerint „a frakk klasszikus és ezáltal időtlen ruhadarab. Az általam megkérdezett kollégák jól érzik magukat benne, és én is szívesen látom rajtuk.” Az amúgy lelkes hobbiarrónó oboista rendszeresen posztol blogján a fellépésekre szóló ötleteket. Véleménye szerint az elegáns öltözet tökéletesen megfelel annak az ünnepi eseménynek, amit egy koncert jelent. „A hangverseny különleges alkalom, ennek tudatát erősíti az estélyi ruha viselése is. Akár azt is feltételezhetjük, hogy estélyi ruhában az ember szebben játszik, és lehet, hogy igazunk is van.”

Egy színház társulatához tartozó zenész számára nyilvánvaló, mit jelent az ünnepélyes öltözet. Viták azonban mindig előfordulnak. Például nemrégiben arról, hogy a nőknek mennyire kell elegánsan öltözniük, és hogy kötelező-e lakkcipőt viselni a frakkhoz. „Számomra elképzelhetetlen, hogy olyan ruhát vegyek fel a koncertre, amiben vásárolni is elmennék. A rövid szoknyát sem pártolom, viszont a női ruha ujjának hosszáról már hajlandó vagyok egyezkedni” – mondta el Katarina Hirsch. (Das Orchester 13/3)